

Nawiązując do swego przedmówcy stwierdził, że chodzi mu również o zagadnienie regionu przy czym ogranicza się tylko do tego co dotyczy planowania wydawnictw źródłowych, w szczególności historycznych. Podstawa historyczna nawiąta i inne zagadnienia jak np. językowe, etnograficzne itp. Nie jest ustalone co rozumiemy pod pojęciem regionu płockiego. Regionem tym w najszerszym znaczeniu jest prawie całe Mazowsze, w najwęższym — samo miasto Płock. Istnieje jeszcze możliwe ujęcie pośrednie: Mazowsze Płockie. Przyjęcie szerszego czy węższego zakresu regionu pociąga konsekwencje w zakresie wydawnictw źródłowych, które stwarzają konkretne podstawy do badań i dyskusji naukowych. Wydawnictwem materiałów historycznych w najszerszym pojęciu byłoby wydanie kodeksu dla całego Mazowsza — w najwęższym — wydanie materiałów tyjących się samego miasta, co jest możliwe. Wyłączenie Warszawy z regionu Mazowsza płockiego jest słuszne, ograniczenie go jednak do samego Płocka byłoby niesłuszne. Objęcie całego Mazowsza zakresem badań regionalnych płockich byłoby zbyt uciążliwe, ponieważ obszar ten jest zbyt duży. Wydawanie jednak Kodeksu Mazowieckiego bez Warszawy wydaje się nie celowe. Wydawanie kodeksu dla Warszawy napotkałoby poważne trudności, gdyż Warszawa sama dla siebie nie stanowiła regionu, a była jednocześnie ośrodkiem większej całości: powiatu, ziemi. Zbadanie np. Czerska bardzo silnie związanego z Warszawą byłoby wprost niemożliwe przy wyłączeniu tej ostatniej. Księgi kancelarii książęcej z XV i XVI w. obejmują całe Mazowsze, co również przemawia przeciwko wyodrębnianiu w wydawnictwach źródłowych pewnych ośrodków.

Ustalenie granic regionu płockiego jest więc trudne. Płock w swoich dziejach był raz związany silnie z ziemiami zawiślańskimi (Gostynin, So-

chaczew, Rawa, w innym okresie natomiast z Ciechanowem, Wyszogrodem czy Łomżą. Otwartym zagadnieniem pozostaje sprawa ziemi dobrzyńskiej, poważny problem stanowi zagadnienie: czy należy ona do Mazowsza, czy raczej nie. Źródła dobrzyńskie wykazują znaczną odrębność tej ziemi od Mazowsza. Województwo płockie jako stworzone przy inkorporacji było tworem raczej przypadkowym. Gdyby włączenie księstwa płockiego do Korony nastąpiło we wcześniejszym okresie, prawdopodobnie granice województwa ukształtowałyby się inaczej. Sama granica województwa nie przesądza zresztą, czy odpowiada ono głębszemu podłożu historycznemu. Rozwiązanie tych problemów daje możliwość opracowania szerszego planu badań, który by objął całość Mazowsza i uwzględnił w jego ramach region płocki.

Przy dyskusji nad planowaniem wydawnictw źródłowych regionu płockiego nie należy krępować się brakiem sił fachowych, które by mogły prowadzić badania na miejscu. Gdyby nawet te siły w Płocku się znajdowały, to i tak częściowo badania winny być przeprowadzone w ośrodku centralnym, w Warszawie, gdzie znajduje się przecież wiele materiałów dotyczących regionu Płocka.

Prof. Wolff zgadza się z dr. Kaczmarzykiem, że Płock posiada wielkie bogactwa materiałów źródłowych, które należałoby dokładnie przebadać. Tego nie mogą zrobić jednak badacze zamiejscowi, przyjezdni. Wydawnictwami tyjącymi się tego regionu interesuje się szereg instytucji Polskiej Akademii Nauk — jak Instytut Historii, Instytut Nauk Prawnych, Instytut Sztuki, a lustracje mazowieckie mogą dać nawet wiele cennych wskazówek przyrodniczych (np. skład lasu). Z tych względów zasada kompleksowości badań winna być przestrzegana i uwzględniana przy planowaniu prac.

LEONARD KOBZAKOWSKI (Grodzisk Maz.)

Przystępując do dyskusji nad badaniami regionalizmu należałoby określić ściśle pojęcie regionu. Zagadnienie regionu nie może być stałym dla każdej dyscypliny naukowej. W zależności od dziedziny naukowej granice regionu mogą się ścieśniać lub rozszerzać np. w geologii rozdzielenie Mazowsza i Podlasia w dzisiejszym stanie nauki jest niemożliwe. Planując więc badania w określonym regionie trzeba wpięrow ustalić jego obszar i granice. Dla określenia tych granic najbardziej odpowiednie są przesłanki historyczne.

Pojęcie regionu płockiego jest pojęciem nieściśłym, Mazowsze składało się z trzech członów — województwa płockiego, rawskiego i mazowieckiego. Oskar Kolberg nie odrzucając tego po-

dzicju politycznego, dla swoich celów badawczych przyjął inne kryterium podziału Mazowsza, dzieląc je na Mazowsze Polne i Leśne. Przyjmując dla dawnego woj. płockiego nazwę „region płocki”, to kierując się tym samym kryterium dla b. woj. warszawskiego należało by przyjąć nazwę „region mazowiecki”, co jest niesłuszne, ponieważ pod tą nazwą rozumiemy całe Mazowsze. Ścisłe określenie terminu „region” jest b. ważnym zagadnieniem.

Obecnie dojrzały warunki do stworzenia instytutu badań Mazowsza i zlikwidowanie upośledzenia na odcinku badań regionalnych, na które cierpiała b. „Kongresówka” w 20-to leciu międzywojennym.